

УДК 378.016:[61:340.6]

## ВИКЛАДАННЯ СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “СТОМАТОЛОГІЯ”

І. Л. Беженар

*Буковинський державний медичний університет*

## TEACHING FORENSIC MEDICINE FOR STUDENTS OF THE STOMATOLOGICAL FACULTY IN THE SPECIALITY – “STOMATOLOGY”

I. L. Bezhenar

*Bukovynian State Medical University*

У статті розкрито особливості викладання судової медицини (стоматології) для студентів стоматологічного факультету зі спеціальності “Стоматологія”. Показано роль профілізації та наочності у процесі набуття знань, практичних навичок і вмінь майбутніми лікарями-стоматологами.

The paper adduces the specific features of teaching Forensic Medicine (Stomatology) for students of the Stomatological faculty in the speciality “Stomatology”. The role of profilization and visual aids in the process of knowledge acquirement, practical habits and skills by future stomatologists has been demonstrated.

**Вступ.** Сучасна судова медицина вийшла далеко за межі прикладних знань, оскільки вивчає питання медичного, біологічного та медико-криміналістичного характеру, що виникають у практичній діяльності органів правосуддя та законодавства. Окремі її розділи розроблені відповідно до кримінального та цивільного законодавства і викладаються тільки в судовій медицині. Знання з судової медицини важливі для всіх медичних дисциплін, оскільки без них неможливо обійтися у загальній підготовці лікаря [1, 2].

У межах судової медицини виділяють окрему специфічну галузь – судову стоматологію, яка відповідно до потреб правоохоронних органів та судочинства займається судово-медичною розробкою питань стоматологічного характеру.

Необхідність оволодіння ґрунтовними знаннями з теорії та практики судової медицини (стоматології) обумовлена тим, що, згідно з чинним законодавством, правоохоронні органи мають право залучати до виконання експертних функцій лікаря будь-якої спеціальності, в тому числі і лікаря-стоматолога для вирішення специфічних питань стоматологічного характеру. У зв'язку з цим судово-медичні знання важливі для спеціаліста-стоматолога, який у разі необхідності має вірно їх застосувати у практичній діяльності [3–5].

**Основна частина.** Метою вивчення судової медицини (стоматології) є забезпечення майбутнього лікаря стоматолога такими спеціальними знаннями і навичками, які дозволять йому повноцінно виконувати свої професійні обов'язки, з позиції прав особи, суспільства, держави.

Судова медицина (стоматологія) у медичних вузах вивчається на 3-му курсі у 6-му семестрі, оскільки для її опанування необхідні знання із більшості базових і фахових предметів попередніх курсів.

Навчальний процес ґрунтується на знаннях, які студенти отримують при вивченні загально-біологічних та клінічних дисциплін та інтегрується з ними. Міжпредметна інтеграція полягає у використанні знань як із базових, так із фахових дисциплін для глибокого розуміння перебігу біологічних, патологічних і травматичних процесів в організмі людини.

Студенти набувають основи знань щодо виконання лікарем-стоматологом функцій судового експерта згідно з чинним процесуальним законодавством України [6].

Також вони засвоюють знання з правових засад лікарської діяльності відповідно до чинного законодавства [6].

Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною системою відповідно до вимог Болонського процесу.

© І. Л. Беженар

Програма дисципліни структурована на 1 модуль, до складу якого входять 10 змістових модулів, в яких 23 навчальні теми.

Кінцеві цілі вивчення дисципліни полягають у демонстрації:

- вміння опису тілесних ушкоджень;
- визначення виду та механізму виникнення тілесного ушкодження;
- вміння визначати ступінь тяжкості травми під час судово-стоматологічного обстеження потерпілої особи;
- вміння проводити огляд ділянки обличчя трупа на місці події;
- вміння опису стоматологічного статусу трупа;
- вміння опису та вилучення речових доказів біологічного походження;
- вміння встановлювати факт настання біологічної смерті;
- вміння проводити ідентифікацію невідомої особи за стоматологічним статусом;
- вміння аналізувати зміст нормативно-правових актів, які стосуються медичної діяльності та діють у сфері охорони здоров'я громадян.

З метою засвоєння студентами знань з теорії та практики навчальний процес слід проводити на високому науково-практичному рівні із застосуванням сучасних методів контролю знань.

Для студентів 3-го курсу зі спеціальності "Стоматологія" згідно з програмою для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації [2] обов'язковими є 30 годин аудиторних практичних занять. На них необхідно розібрати організаційні та процесуальні основи судово-медичної служби України, основні питання танатології, судово-медичної травматології, дії фізичних факторів та хімічних речовин, кисневого голодування, експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб, експертизи речових доказів біологічного походження.

Вважаємо також за доцільне включити у перелік практичних занять для студентів вказаної спеціальності такі теми, як: судово-стоматологічна ідентифікація трупів невідомих осіб, судово-медична (стоматологічна) експертиза віку та стану здоров'я, ушкодження слизової оболонки порожнини рота та зубів, ушкодження зубами, переломи кісток обличчя, судово-медико-криміналістичні методи досліджень під час проведення судово-медичної (стоматологічної) експертизи, судово-медична експертиза ушкоджень тканин обличчя та зубів хімічними чинниками, правові аспекти надання медичної (стоматологічної) допомоги населенню, кримінальна відповідальність медичних працівників за професійно-посадові правопорушення.

Під час цих занять студенти під керівництвом викладача вирішують також контрольні тестові завдання, розбирають ситуаційні задачі, вивчають основні об'єкти судово-медичної експертизи, описують сухі та вологі макропрепарати.

Особливу увагу слід приділяти заняттям, що проводяться у секційному залі. Тут студенти спочатку ознайомлюються із методикою судово-медичного дослідження трупів, а потім і самостійно описують стоматологічний статус загиблих, невідомих та інших осіб, за яким оформлюють відповідні медичні документи. Виконанню цієї частини роботи сприяє створений на базі Чернівецького обласного бюро судово-медичної експертизи науково-практичний комплекс із двома секційними залами. Один із залів призначений для самостійної роботи студентів під керівництвом викладачів, де вони у повному обсязі виконують практичну експертно-діагностичну роботу. У той же час і практичні судово-медичні експерти демонструють різні випадки зі своєї судово-медичної практики, сприяючи таким чином набуттю студентами практичних навичок та вмінь. Такий підхід сприяє оптимізації навчального процесу, підвищує наочність і показує прикладне значення набутих знань.

Навчальною програмою передбачено також 8 годин для самостійної позааудиторної роботи студентів, яку вони виконують протягом семестру у вигляді коротких рефератів в окремих зошитах за запланованими темами.

Опанування судовою стоматологією в рамках вимог, передбачених навчальною програмою, із врахуванням запропонованих особливостей дозволить майбутнім лікарям-стоматологам виконувати свою роботу із глибоким розумінням правових та експертних аспектів майбутньої медичної діяльності.

**Висновки:** 1. Виконання у повному обсязі навчальної програми з судової медицини (стоматології) із врахуванням запропонованих особливостей дозволить студентам набути знання, практичні навички і вміння, необхідні для майбутньої практичної роботи.

2. Включення профільних тем із майбутньої спеціалізації у процес викладання навчальної дисципліни, а також створення сприятливих умов на базі науково-практичного комплексу сприяє оптимізації навчального процесу з судової стоматології.

Перспективними для подальших пошуків у даному напрямку є вивчення особливостей опанування практичних навичок і вмінь із судової стоматології у процесі викладання судової медицини та безпосередньої роботи студентів у секційному залі клінічної бази кафедри.

**Література**

1. Про внесення змін до наказу МОЗ України № 352 від 25.07.2003 р. “Про затвердження та введення нового навчального плану підготовки фахівців за спеціальністю “Стоматологія”: наказ № 415 МОЗ України від 23.07.2007 р.
2. Судова медицина (стоматологія) : програма навчальної дисципліни для студентів стоматологічних факультетів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. – К. : ЦМК з ВМО МОЗ України, 2012. – 30 с.
3. Михайличенко Б. В. Судова стоматологія : підручник для студентів стоматологічного факультету ВМНЗ III-IV рівня акредитації / Б. В. Михайличенко. – К. : МП “Леся”, 2005. – 356 с.
4. Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті : навч. метод. посібник / О. Ф. Кулик, В. Т. Бачинський, І. Г. Савка, О. Я. Ванчуляк. – Чернівці : БДМУ, 2010. – 220 с.
5. Первинний огляд трупа на місці виявлення : навч. метод. посібник / В. Т. Бачинський, О. Ф. Кулик, І. Г. Савка, О. Я. Ванчуляк. – Чернівці : БДМУ, 2010. – 212 с.
6. Хміль І. Ю. Законодавче забезпечення лікарської діяльності : навч. посібник / І. Ю. Хміль, Б. В. Михайличенко, О. І. Артеменко. – К. : Медицина, 2010. – 208 с.